

СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДИНАМІЧНИХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

FORMATION OF INNOVATIVE ECONOMY UNDER DYNAMIC INSTITUTIONAL CHANGES CONDITIONS

Краус Н. М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія / Н. М. Краус ; ЦУЛ. – К., 2015. – 596 с.

Динамічні зміни, що спостерігаються сьогодні у світі, активізували проблему наступності соціально-економічного розвитку, визначивши потребу в його інноваційності. Нововведення є результатом складної взаємодії між різними авторами та інститутами. Ключову роль у цьому процесі відіграють інститути. Адже визначальними для інноваційного розвитку є інституціональні інновації, тобто ті нововведення, які здійснюються у формальних і неформальних правилах та при їх взаємодії. Досвід показав, що якщо нормативні акти стабілізували умови проведення економічними суб'єктами ринкових та ієрархічних операцій і забезпечили формування дієвих мотивів їх інноваційної діяльності, то інституціональні операції уряду у сфері інновацій, вважаються успішно проведеними. У зв'язку з цим привертає увагу наукова праця, яка нещодавно вийшла, присвячена становленню інноваційної економіки в умовах інституціональних змін¹.

Інституціоналізацію інноваційної економіки автор розуміє як процес виникнення та становлення інноваційних інституцій (формальні й неформальні норми, правила, традиції, звичаї), як механізм дії нових інститутів інноваційного розвитку (самостійні структури на зразок бізнес-інкубатора, ризикового підприємства) та трансформації «старих» інститутів розвитку з урахуванням їх синергізму. При цьому інституціональне забезпечення інноваційної економіки формує інституціональні умови, які надають цьому аспекту функціонування суспільно-економічної формації

певної впорядкованості, організованості, передбачуваності, хабітуалізованості. Відповідно до цього дослідник намагається з'ясувати глибинні основи побудови цілісної та ефективної інноваційної системи й доходить висновку, що інституціоналізацію інноваційної економіки варто розглядати й вивчати дуалістично. По-перше, як стабілізацію, адаптацію, закріплення існуючих («старих») інститутів. По-друге, як створення, формування й хабітуалізацію «нових» інститутів. Цей висновок спонукав автора

книги запропонувати процесно-просторовий розвиток інституціональної архітектури економіки інноваційного типу та її суперструктур здійснювати за методологією функціонального моделювання IDEF0 в контексті структурно-функціональної моделі «9i» (індивідуум – інтелект – ідея – інноватор – інституції – інститути – інфраструктура – інвестиції – інновації).

Науковий інтерес становлять здійснений у праці аналіз та теоретико-методологічне обґрунтування умовної моделі еволюційно-біфуркаційного просторово-часового формування й появи «нових» інститутів інноваційного розвитку внаслідок модифікації формальних

і неформальних інституцій, змін в інституціональній, науково-технічній, технологічній та соціально-економічній структурах, «затухання старих» інститутів розвитку в результаті невідповідності новим ринковим умовам господарювання, незатребуваності або їх модернізації, адаптації, хабітуалізації.

Привертає увагу практична націленість аналізу. Автор доводить, що становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін характеризується різноплановістю й суперечністю, існуванням традиційних та інноваційних форм і методів,

Н. М. Краус

СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН

монографія

¹ Краус Н. М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія / Н. М. Краус ; ЦУЛ. – К., 2015. – 596 с.

відповідає вимогам глобалізації, віртуалізації, модернізації, регіоналізації, однак для цього процесу характерним є пошук ефективної стратегії інноваційного розвитку України. Зроблено висновок, що наразі актуальною для економіки України є практична реалізація концепцій економічного антропоцентризму та національних інноваційних систем у рамках парадигми закритих і відкритих інновацій Г.Чесбро, моделі потрійної спіралі Г.Іцковіца й теорії просторової дифузії інновацій Т.Хегерстранда.

Заслугує на наукову підтримку обґрунтоване в монографії положення про те, що перехід України до економіки інноваційного типу з ринковими інститутами, які ще не набули достатнього розвитку, має відбуватися за умови ефективної інституціональної інфраструктури. Інститути інноваційної економіки та інші складові інституціональної інфраструктури повинні формувати обмежувальні рамки, стабільне середовище для нормального розвитку економіки, тобто визначати інституційний лад інноваційної економіки. Такий висновок має важливе значення для виявлення оптимальної для інноваційних умов форм синтезу порядку й хаосу, що визначається особливою для таких умов формою крайностей типу: «старі» інститути розвитку – «нові» інститути інноваційного розвитку; економіка низьких технологій – економіка високих технологій; песимізм консерватора – оптимізм новатора.

Досить обґрунтовано автор здійснив структурування ментальних правил та норм інноваційної економіки відповідно до рівнів інституціональної платформи (мега-, макро-, мезо-, мікро-, нанорівень), що дає змогу зорієнтувати суспільство у формуванні нового національно інноваційного мислення і врахувати інерційність як одну з важливих особливостей української ментальності. У праці аргументується положення про те, що в Україні «потрійна спіраль» («уряд – наука – бізнес») як система лише формується. На сьогодні спостерігаються поодинокі ефективні взаємовідносини типу: «уряд – наука», «наука – бізнес», «уряд – бізнес».

Значну увагу в праці приділено тенденціям інституціонально-структурних змін інноваційної економіки на різних рівнях економічної агрегації. Виявлено, що інноваційний процес супроводжується дестабілізацією/флексибілізацією ринку новаторів/інноваторів унаслідок прискореної зміни вимог до кваліфікації, зміни старих і появи нових професій. Обґрунтовано інституціоналізацію інноваційної глобалізації, насамперед існуванням її відповідних форм, процесами інтернаціоналізації, транснаціоналізації та інноваційної глокалізації, формуванням інноваційної інфраструктури глобального середовища на основі колаборації; наявністю мережевого інноваційного простору, що припускає наявність множини «нових» інститутів інноваційного розвитку, які й визначають нові правила формування взаємодії.

Окрім того, в книзі досить вдало досліджуються та розкриті: інноваційна глокалізація економіки України, інституціональний дизайн кластеризації національної економіки на базі інноваційного хабу, інституціональне забезпечення корпоратизації економіки інноваційного типу, інфраструктура інститутів венчурного інвестування, інституціонально-еволюційні фрейми людського капіталу як «генетичного коду» інноваційної економіки, інститут соціально-корпоративної відповідальності, класифікація інститутів та інституцій інноваційної економіки. На основі досліджень автором надано комплекс основних заходів та інструментів підвищення інноваційної активності економіки України і пропозиції щодо покращення якості інституту людського капіталу шляхом реалізації «дорожньої карти» підготовки індивідуумів до еволюційно-прогресуючої інноваційної діяльності за участі інститутів інноваційного розвитку.

Незважаючи на масштабність наукової праці, вона не змогла, звичайно, охопити всю різноманітність інституціональної проблематики становлення інноваційної економіки, але дає теоретико-методологічне обґрунтування для її подальшої розробки в аспекті ефективного функціонування економіки інноваційного типу. Зважаючи на ключову роль інституціонального ладу та устрою суспільства в забезпеченні адекватного створення результативних механізмів інноваційного розвитку подальші дослідження варто здійснювати в таких напрямках: розроблення нових емпіричних моделей з метою аналізу взаємозв'язку між інституціональним розвитком та інвестиційним кліматом в Україні і здійсненням інноваційної діяльності; аналізу особливостей інституційного регулювання інноваційних процесів та інституціональних меж державного регулювання.

Вважаємо, що монографія Н.Краус буде корисною досить широкому колу читачів – аспірантам, докторантам, викладачам, науковим працівникам та практикам, всім, хто займається вивченням інституціонального вектору розвитку інноваційної економіки та знаходиться в пошуку подальших шляхів розвитку українського соціуму.

І. Бистряков,
завідувач відділу комплексної оцінки
та управління природними ресурсами
Державної установи «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»,
доктор економічних наук, професор

В. Дубіщев,
завідувач кафедри економічної теорії
та регіональної економіки
Полтавського національного
технічного університету імені Юрія Кондратюка,
доктор економічних наук, професор